

CYFARFOD	Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
DYDDIAD	11 Rhagfyr 2025
TEITL	Adroddiad Perfformiad Aelod Cabinet Cyllid
RHESWM DROS GRAFFU	Cyfle i Aelodau drafod a chraffu mesurau a blaenoriaethau gwella'r Adran
AWDUR	Dewi Morgan, Pennaeth yr Adran Gyllid
AELOD CABINET	Cynghorydd Huw Wyn Jones, Aelod Cabinet Cyllid

1. Pam fod angen ei graffu?

Er mwyn i Aelodau'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi gael eu bodloni fod gennyf i, yr Aelod Cabinet Cyllid, afael ar faterion perfformiad o fewn yr Adran.

2. Cefndir / Cyd-destun

Pwrpas yr adroddiad yma yw eich diweddarau ar beth sydd wedi'i gyflawni yn y maes rwy'n gyfrifol amdano fel Aelod Cabinet Cyllid. Mae hyn yn cynnwys amlinellu'r diweddaraf gyda'r addewidion yng Nghynllun y Cyngor a gwaith dydd i ddydd yr Adran am y cyfnod i ddiwedd Hydref 2025.

Rydym yn gweithredu ar Gynllun y Cyngor 2023-28, ac yma rwyf yn adrodd ar y cynnydd a wnaed hyd at ddiwedd Hydref 2025, gan gydnabod ei bod yn parhau'n ddyddiau cynnar yng nghyd-destun rhai o'r addewidion sy'n newydd yn y ddogfen ers Ebrill y llynedd. Er hynny, mae'r holl faterion wedi bod yn destun trafodaeth ac wedi eu craffu gennyf mewn cyfarfod herio a chefnogi perfformiad, ac rwyf yn fodlon gyda pherfformiad yr Adran.

3 Rhesymeg a chyfiawnhad

3.1 Perfformiad Prosiectau Cynllun y Cyngor

Mae'r Adran Gyllid yn arwain ar ddau o flaenoriaethau yng Nghynllun y Cyngor 2023-2028, sef:

- Rheoli effaith toriadau cyllidol cenedlaethol
- Cynllun Digidol

Rwy'n fodlon iawn gyda'r gwaith a gyflawnwyd yn ystod 2024-2025, ac amlinellir y cynnydd yn erbyn y cerrig milltir a osodwyd ar gyfer y ddau flaenoriaeth ar gyfer blwyddyn ariannol 2025-2026 yn Atodiad 1.

Mae'r angen i ddarganfod a gweithredu arbedion ariannol ar draws y Cyngor yn parhau os am barhau i osod cyllideb gytbwys yn y dyfodol ac i gadw cynnydd blynyddol Treth Cyngor i lefel rhesymol. Rwyf yn fodlon fod gwaith yr Adran Gyllid yn y maes hwn yn effeithiol, ond mae heriau yn parhau i sicrhau gweithrediad llwyddiannus ym mhob rhan o'r Cyngor.

Mae'r Cynllun Digidol yn cynnwys nifer o brosiectau er mwyn gwella gweithrediad y Cyngor ac i sicrhau ein bod yn gwneud y defnydd gorau o adnoddau. Mae mwyafrif y prosiectau hyn yn rhai sydd i'w gweithredu dros sawl blwyddyn ariannol ac ar y cyfan rwyf yn fodlon gyda'r cynnydd sy'n cael ei wneud ar y prosiectau hyn.

3.2 Gwaith dydd i ddydd yr Adran

Mae Atodiad 2 yn cynnwys y mesurau perfformiad ar gyfer gwasanaethau ar draws yr Adran. Mae'r adroddiad manwl yn Atodiad 2 yn cynnwys data ar y cyfnod diweddaraf, ynghyd â chyd-destun ac esboniad pellach sy'n darparu rhagor o fanylion am berfformiad yr holl feysydd hyd at Hydref 2025.

Fe welir yn Atodiad 2 bod 27 mesur sydd yn adlewyrchiad o wasanaethau/cyfrifoldeb yr Adran (mae'r teils glas yn arddangos data rheolaethol yn hytrach na mesurau perfformiad). Mae 2 o'r rhain yn newydd ers y cyflwyniad i'r Pwyllgor ym Mehefin 2025, sef staff sydd wedi cwblhau Hyfforddiant Diogelu a staff sydd wedi cwblhau Hyfforddiant Cam-drin Domestig.

Mae'r mesurau yn cael eu trafod yn rheolaidd yn y cyfarfodydd Herio a Chefnogi Perfformiad ac mae 23 o'r mesurau (85%) yn ymddangos yn wyrdd, sy'n gadarnhad o'r gwaith da a nodir yn erbyn perfformiad y gwasanaethau. Mae dau fesur (7.5%) wedi eu cofnodi yn ambr ac yn derbyn sylw pellach fel rhan o'r trafodaethau sydd ynghlwm a'r broses herio. Mae dau fesur pellach wedi ei gofnodi yn y coch, sy'n destun pryder. Mae'r Adran yn diweddarau'r mesurau yn rheolaidd gan adolygu os oes angen cyflwyno mesur o'r newydd er adlewyrchu unrhyw newid o fewn unrhyw wasanaeth. Tynnir sylw at y mesurau coch ac ambr isod.

Gwasanaeth Incwm (un mesur coch)

Mae balans gwerth dyledion amrywiol dros 6 mis oed fel ar ddiwedd Hydref 2025 yn £3,184,411. Roedd hyn yn gynnydd o £1,377,158 er diwedd y mis blaenorol, gyda £1.2m o'r cynnydd yma yn perthyn i'r Bwrdd Iechyd a chyngor arall. Roedd dyled y cyngor arall yn ganlyniad i gamgymeriad gweinyddol o fewn Cyngor Gwynedd lle roedd yr adran berthnasol wedi nodi'r rhif archeb anghywir ar yr anfoneb ond mae'r sefyllfa yma bellach wedi ei ddatrys a'r dyledion wedi eu talu. Yn ôl yr arfer y categori uchaf nesaf o ddyledion yw anfonebau a godwyd ar unigolion am eu gofal sef £903,077. Mae'r gwasanaeth Oedolion yn parhau mewn trafodaethau gyda'r Bwrdd ac felly gobeithir y bydd dyled y Bwrdd yn gostwng o ganlyniad i hyn.

Fel adroddais i gyfarfod mis Mehefin, mae'r adolygiad cynhwysfawr o sefyllfa'r hen ddyledion ynghyd â phrosesau gweithredu yr Uned yn parhau gyda chefnogaeth

Ymgynghorydd Ffordd Gwynedd. Mae'r gwaith wedi adnabod rhai meysydd ble gellir lliflinio agweddau gweithredu yr Uned, e.e. awtomeiddio prosesau a'r nod yw sefydlu trefniadau mwy effeithiol i leihau'r ôl-ddyledion. Mae tipyn o ffordd i fynd gyda'r gwaith yma ond rwyf yn hyderus bydd canlyniadau positif i'r gwaith yma.

Gwasanaeth Trethi (un mesur coch ac un mesur ambr)

Maes arall sy'n destun adolygiad Ffordd Gwynedd cynhwysfawr yw'r Gwasanaeth Trethi, a dyma'r gwasanaeth lle mae'r un mesur coch arall lle mae pryder am y perfformiad, yn ogystal â mesur ambr. Mae'r cyfraddau casglu ar gyfer Treth Cyngor ac Ardrethi Annomestig yn is nag y maent wedi bod yn hanesyddol ac mewn cymhariaeth ag awdurdodau lleol eraill Cymru.

Erbyn diwedd Hydref 2025 roedd casgliad Treth Cyngor (h.y. casgliad o fewn y flwyddyn) yn 63.17%, o'i gymharu â 63.55% yn 2024/25 a 66.42% yn 2019/20 (sef y flwyddyn olaf cyn y pandemig).

Cyflwynwyd adroddiad penodol ar "Cyfraddau Casglu Treth Cyngor" i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 13 Tachwedd 2025. Rydym yn parhau i weithio ar ddata rheolaethol gyda'r gobaith o allu adnabod meysydd sydd angen sylw a'u blaenoriaethu wrth symud ymlaen. Mae dolen i'r papurau i'w cael yma (eitem 10): Rhaglen ar gyfer Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar Dydd Iau, 13eg Tachwedd, 2025, 10.00 y.b.

Yn yr un modd, Erbyn diwedd Hydref 2025 roedd casgliad Ardrethi Annomestig (h.y. casgliad o fewn blwyddyn) yn 60.84% o'i gymharu â 64.76% ar gyfer 2024/25. Mae gweithwyr asiantaeth allanol wedi eu cyflogi dros-dro i weithio ar yr ôl-groniad gwaith, ac mae adolygiad ar y gweill a camau yn cael eu rhoi mewn lle i gryfhau ein trefniadau adennill.

Gwasanaeth Taliadau (un mesur ambr)

Yn Hydref 2025, proseswyd anfonebau lleol i'w talu mewn 20 diwrnod ar gyfartaledd, tra bod yr anfonebau nad ydynt yn lleol wedi cymryd 27 diwrnod. O fewn y dyddiau yma, mae'r Uned Taliadau wedi cymryd 3 diwrnod i brosesu'r anfonebau, sydd yn welliant o'r 6.5 diwrnod ar gyfartaledd yn 2023/24 a blynyddoedd blaenorol. Mae'r teils yn dangos yn ambr gan fod y gwasanaeth yn credu fod lle i wella ymhellach.

4. Adroddiadau Archwilwyr Allanol

Cyhoeddwyd adroddiad **Adolygiad o Gynaliadwyedd Ariannol – Cyngor Gwynedd** yn Hydref 2024. Fe'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 16 Ionawr 2025 ar y cyd ag adroddiad 'Cynaliadwyedd ariannol llywodraeth leol' sef asesiad Archwilio Cymru o'r sefyllfa genedlaethol yng Nghymru. Roedd yr adroddiad yn cynnwys un argymhelliad: *"Gwelsom gyfyngiadau yn ymagwedd strategol y Cyngor i gefnogi ei gynaliadwyedd ariannol hirdymor. Er mwyn mynd i'r afael â hyn, dylai'r Cyngor weithredu strategaeth ariannol hirdymor sy'n cefnogi ei ddealltwriaeth o'i sefyllfa ariannol tymor canolig ac yn llywio ei drawsnewid a'i flaenoriaethu gwasanaethau."*

Cymeradwyodd y Pwyllgor ymateb y rheolwyr, oedd yn cynnwys ystyried adroddiad pellach oedd wedi cael ei gomisiynu gan CIPFA ar gynaliadwyedd ariannol y Cyngor. Mae'r adroddiad ddrafft wedi cael ei dderbyn ac mae swyddogion yr Adran Gyllid yn gweithio trwy'r adroddiad ar hyn o bryd.

Cyhoeddwyd adroddiad **Rheolaeth Strategol ar Falansau a Chronfeydd wrth Gefn – Cyngor Gwynedd** ym Medi 2025.

Fe'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 9 Medi 2025. Roedd yr adroddiad yn cynnwys un argymhelliad: *"Er mwyn sicrhau bod ei gronfeydd wrth gefn yn cael eu defnyddio'n strategol, dylai'r Cyngor gryfhau ei drefniadau presennol drwy fabwysiadu strategaeth cronfeydd wrth gefn sy'n cynnwys meini prawf i benderfynu pryd a sut y dylid sefydlu a blaenoriaethu cronfeydd wrth gefn a dull cymesur i gefnogi'r rhesymeg y tu ôl i'r symiau a gedwir mewn cronfeydd wrth gefn ar ddiwedd y flwyddyn."*

Cymeradwyodd y Pwyllgor ymateb y rheolwyr, oedd yn nodi byddwn yn datblygu strategaeth cronfeydd wrth gefn sydd yn ymgorffori'r materion hyn yn ogystal â materion perthnasol eraill a hynny erbyn 31 Mawrth 2026.

Cyhoeddwyd adroddiad "ISA260" – **Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon** – gan Archwilio Cymru ym mis Tachwedd 2025 a'i gymeradwyo gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 13 Tachwedd. Mae'r adroddiad hwn yn crynhoi prif ganfyddiadau archwiliad yr Archwilydd Cyffredinol o'r Datganiad o'r Cyfrifon 2024-25. Cyhoeddwyd barn diamod ar y cyfrifon ac nid oedd yr adroddiad yn cynnwys unrhyw argymhellion.

5. Ymgynghori

Mae'r adroddiad wedi ei greu yn seiliedig ar wybodaeth a chynnwys cyfarfod diweddaraf i herio a chefnogi perfformiad yr Adran Gyllid ar 20 Hydref 2025, gyda'r Aelod Cabinet, y Pennaeth Adran, Penaethiaid Cynorthwyol a rheolwyr gwasanaeth yn bresennol yn y cyfarfod hwn.

Afodiadau

Afodiad 1: Adroddiadau cynnydd cerrig milltir prosiectau Cynllun y Cyngor

Atodiad 2: Mesuryddion Perfformiad yr Adran